

magazyn **EXTRA**
pomorskie
BEZPŁATNE PISMO SAMORZĄDOWE

2019
l i p i e c

WAKACJE PO KASZUBSKU

4

**Tu zaczynają się
Kaszuby.
Leszek Bonna:
„Czekamy na
naszych gości”**

6

**Pętla
Żuławska, czyli
303 kilometry
przyjaznej
żeglugi
i przygody**

8

**Lasek Luizy i Muzeum
Wyrzutni Rakiet.
16 miejsc, o których
nigdy nie słyszeliście**

10

**Liczyby nie kłamią.
Pomorze jest najlepsze**

12

**Wakacyjny horoskop.
Prosimy potraktować
go poważnie**

**Książki o Pomorzu.
Nie tylko na lato**

Kaszu spotyk

Marcin Szumny

Na Zjeździe Kaszubów
będzie można posłuchać
kaszubskiej muzyki,
posmakować specjałów
kuchni regionalnej,
a najlepsi karciarze
rozegrają turniej bałki.
To największa taka
impreza na Pomorzu.
Odbędzie się w sobotę,
6 lipca 2019 r.
w Chojnicach.

URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO
ul. Okopowa 21/27, 80-810 Gdańsk

MARSZAŁEK WOJEWÓDZTWA
POMORSKIEGO
Mieczysław Struk
tel. 58 32 68 500,
e-mail: marszalek@pomorskie.eu

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA
POMORSKIEGO
Wiesław Byczkowski
tel. 58 32 68 520
e-mail: w.byczkowski@pomorskie.eu

Ryszard Świński
tel. 58 32 68 516
e-mail: r.swinski@pomorskie.eu

Agnieszka Kapata-Sokalska
tel. 58 32 68 508
e-mail: a.kapata-sokalska@pomorskie.eu

Józef Sarnowski
tel. 58 32 68 504
e-mail: j.sarnowski@pomorskie.eu

SEJMIK WOJEWÓDZTWA
POMORSKIEGO
Przewodniczący: Jan Kleinsmidt
tel. 58 32 68 736
e-mail: sejmiak@pomorskie.eu

SKARBNIK WOJEWÓDZTWA
POMORSKIEGO
Henryk Halmann
tel. 58 32 68 576
e-mail: h.halmann@pomorskie.eu

SEKRETARZ WOJEWÓDZTWA
– DYREKTOR GENERALNY UMWP
Sławomir Kosakowski
tel. 58 32 68 512
e-mail: dgu@pomorskie.eu

REDAKCJA/Biurowo Prasowe UMWP:

Marek Sterlingow
redaktor naczelny
m.sterlingow@pomorskie.eu

Michał Piotrowski
rzecznik prasowy UMWP
m.piotrowski@pomorskie.eu

Katarzyna Piotrowska
szefowa redakcji serwisu
www.pomorskie.eu
k.piotrowska@pomorskie.eu

Michał Szczupaczynski
dyrektor Kancelarii Marszałka
Województwa Pomorskiego
m.szczupaczynski@pomorskie.eu

Wersja elektroniczna magazynu
dostępna na stronie internetowej:
www.pomorskie.eu

Artykuły można powielać
i dostarczać innym zainteresowanym
organizacjom z podaniem źródła.

Redakcja zastrzega sobie prawo
skracania i adiacji tekstów
oraz zmiany ich tytułów.

tel. 58 32 68 536, 58 32 68 539
e-mail: redakcja@pomorskie.eu

Krzysztof Ignatowicz IGNI DESIGN
oprawa graficzna
ignidesign@gmail.com

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

magazyn EXTRA
pomorskie

bi z całego świata ają się w Chojnicach

W tym roku XXI Światowy Zjazd Kaszubów odbędzie się w Chojnicach. Jak zawsze imprezę zaplanowano na pierwszą sobotę lipca. Wezmą w niej udział nie tylko Kaszubi zamieszkujący województwo pomorskie, ale także ci rozsiani po całym świecie, m.in. reprezentacja Kaszubów z Kanady. Miasto przygotowuje się

na przyjęcie od 10 do 12 tysięcy gości.

Jakie atrakcje w tym roku?

Tradycyjnie na Zjazd Kaszubów będzie można dotrzeć Transcassubią, czyli specjalnym pociągiem, który o godz. 10.20 przyjeżdża do Chojnic. Na dworcu wszystkich przywita burmistrz Arseniusz Finster. Potem nastąpi przemarsz do bazyliki pw. Ścięcia św.

Jana Chrzciciela, gdzie o godz. 11.15 odprawiona zostanie msza.

Po uroczystym otwarciu zjazdu o godz. 13.00 na jego uczestników czekać będzie wiele atrakcji. W Parku 1000-lecia czeka jarmark kaszubski. Wśród wystawców nie zabraknie twórców ludowych, rzemieślników, artystów, wytwórców produktów regionalnych oraz pań z kół gospodyń wiejskich. Podczas kaszubskiej

biesiady każdy będzie mógł posmakować specjalów regionalnej kuchni, a najlepsi kaszubszy karciarze rozegrają turniej bałki. Na najmłodszych czeka strefa gier i zabaw.

Ważnym punktem programu są koncerty zespołów kaszubskich. Na tegorocznej scenie wystąpią m.in.: Zespół Pieśni i Tańca „Bławatki” z Chojnic, Zespół Pieśni i Tańca „Kaszuby” z Karolina, Kaszubski Zespół

Folklorystyczny „Krëbane” z Brus, zespół Wądzëbôczy Brusy, a także zespół szantowy Ciągłe na fali. Gwiazdą imprezy będzie zespół Publiczki.

Na pamiątkę zjednoczenia

Światowe Zjazdy Kaszubów organizowane są od 1999 r. na pamiątkę zjednoczenia ziem kaszubskich w granicach jednego województwa. Pierwszy

odbył się w Chojnicach, a w następnych latach inne miejscowości na Kaszubach zabiegały o możliwość przejęcia roli gospodarza tej imprezy. I tak kolejne zjazdy odbyły się w Helu, Wejherowie, Kartuzach, Słupsku, Kościerzynie, Łebie, Gdyni, Brusach, Gdańsku, Bytowie, Pucku, Lęborku, Sopocie, Władysławowie, Pruszczu Gdańskim, Redzie, Wdzydzach, Rumi oraz Luzinie.

Tu zaczynają się Ka Leszek Bonna: „Czek

Aleksandra Chalińska

rozmawia z **Leszkiem Bonną**,
radnym województwa,
przewodniczącym
Komisji Budżetu i Finansów
oraz mieszkańcem Chojnic

To dzięki
pozytywnemu
wynikowi
referendum
w Chojnicach
ziemie kaszubskie
stanowią teraz
jedność.

szuby. amy na naszych gości”

Chojnice są przygotowane na Zjazd Kaszubów?

– To bardzo cenna inicjatywa integrująca, przy okazji której narodził się wspaniały pomysł Transcassubii, czyli pociągu, którym Kaszubi zjeżdżają się w miejsce, gdzie odbywa się spotkanie. Przejazd tym pociągiem przez całe województwo ze stacją końcową w Chojnicach to wielkie wydarzenie. Niecierpliwie czekamy na naszych gości. Przyjmujemy ich w pięknie zrewitalizowanym, zielonym chojnickim parku.

Już Jan Długosz napisał, że Chojnice są kluczem i bramą Pomorza.

– Kaszubi mówią natomiast, że to *Chònice – tam gdzie Kaszëb kùńc*. Nie zgadzam się z tym, że Chojnice to koniec Kaszub. Dla mnie są miastem rozpoczynającym Kaszuby. Chojnice są także symbolem jedności Kaszubów. Jesteśmy dumni z tego, że po wielu latach przynależności do województwa bydgoskiego wróciliśmy do województwa pomorskiego. Dzięki pozytywnemu wynikowi referendum właśnie w Chojnicach ziemia kaszubska stanowi jedną całość.

Jest Pan radnym i przewodniczącym Komisji Budżetu i Finansów Sejmiku Województwa Pomorskiego. Ile rocznie zarabia województwo pomorskie?

– Co roku są to inne kwoty, ale od jakiegoś czasu oscylują wokół miliarda zł. W 2018 r. dochód naszego województwa wynosił 1 040 835 988 zł, a w 2019 r. prawdopodobnie wpłynie na nasze konto 1,3 mld zł. Źródła dochodów województwa jest bardzo wiele. To subwencje, dotacje, udziały w podatkach PIT i CIT. Mamy majątek, który przynosi dochody. Dostajemy też specjalne środki na zadania zlecone przez wojewodę lub rząd.

Jaka jest rola Komisji Budżetu i Finansów w opracowaniu budżetu?

– Jest nas dziewięć osób. Zadaniem naszej komisji jest opiniowanie budżetu: czy wydatki są celowe, czy wszystkie zadania samorządu będą zabezpieczone. Możemy wskazać obszary, na które potrzeba więcej pieniędzy, a także projekty, z których na razie trzeba zrezygnować ze względu na zbyt małe środki.

Czy to trudne?

– Spotykamy się z odwiecznym dylematem – chcielibyśmy więcej niż możemy sobie pozwolić. Pieniądzy jest określona ilość. Marzenia i potrzeby są różne i nie na wszystko wystarcza pieniędzy. Trzeba czasem posiłkować się kredytem, z niektórych pomysłów zrezygnować. Są to dylematy, które musimy rozstrzygać. Na wszystko nie wystarczy pieniędzy.

Co jest na pierwszym miejscu w planie budżetowym?

– Obecnie największym priorytetem jest nie do końca satysfakcjonujący stan dróg wojewódzkich. Musimy coraz więcej pieniędzy przeznaczać na remonty i modernizacje. Dlatego w tym budżecie ponad 601 mln zł planujemy wydać na transport, remonty dróg, komunikację PKM, SKM oraz dopłaty to przewozów autobusowych, np. dowożących uczniów do szkół. Na finansowym podium naszego województwa są jeszcze ochrona zdrowia, polityka społeczna, rodzina oraz kultura i ochrona dziedzictwa narodowego.

Pana hobby to stare meble.

– Wspólnie z żoną przywracamy świetność starym meblom. Ponad 10 lat temu kupiliśmy stary dworek, chylący się już ku ruinie, który odrestaurowaliśmy na nasze mieszkanie. Konsekwencją było wyposażenie tego domku w stylowe meble i stare piece. Szukamy starych przedmiotów na aukcjach, targach, w Internecie. Nasi znajomi wiedzą o naszej pasji i przysyłają nam zdjęcia, gdy sami na coś ciekawego wpadną. Odnawiamy te meble i wyposażamy nasz dom. To także nasz sposób na zachowanie pamiątek naszego dziedzictwa dla potomności. Szczególnie na tych terenach, ograbionych w czasie II wojny światowej i w okresie powojennym.

Fot. Mateusz Ochoci / KFP

Leszek Bonna – chojniczanin urodzony w 1961 r., mąż i ojciec; żona Barbara, córka Magda, syn Maciej, od 2003 Siergiej. Absolwent Wydziału Budownictwa Lądowego Politechniki Gdańskiej, ukończone studia podyplomowe z zarządzania w opiece zdrowotnej. Dyrektor Szpitala Specjalistycznego im. J. K. Łukowicza w Chojnicach, jednego z najlepszych szpitali publicznych w województwie pomorskim. Radny Rady Miasta Chojnice w latach 2002-2006. Od 2006 r., radny województwa pomorskiego. Przewodniczący Komisji Budżetu i Finansów, członek Komisji Zdrowia, Polityki Społecznej i Rodziny Sejmiku Województwa Pomorskiego.

Pętla Żuławska, czyli przyjaznej żeglugi i p

Aleksander Olszak

Pętla Żuławska łączy ze sobą Wisłę, Martwą Wisłę, Szarpawę, Wisłę Królewicką, Nogat, Kanał Jagielloński, rzeki Elbląg i Pasłękę oraz wody Zalewu Wiślanego. To w sumie 303 kilometry przyjaznej żeglugi i przygody, której można doświadczać na pokładzie jachtu, łodzi motorowej czy houseboata.

Zalew Wiślany natomiast jest akwenem prawie trzykrotnie większym od największego w Polsce jeziora Śniardwy. Szlaki wodne Pętli Żuławskiej dostępne są dla wodniaków zarówno od strony Morza Bałtyckiego, jak i szlaków śródlądowych, w tym międzynarodowej drogi wodnej E70 łączącej Europę Zachodnią z rejonem Kaliningradu.

Wyjątkowa przyroda i historia

Pętla Żuławska jest miejscem wyjątkowym, godnym polecenia wszystkim pragnącym przeżyć prawdziwą przygodę i odkryć coś nowego. Szlak harmonijnie łączy w sobie atrakcyjną sieć wodnych połączeń i obiektów żeglarskich z fascynującą przyrodą oraz atrakcjami dziedzictwa kulturowego obszaru Żuław Wiślanych. O unikatowości tego miejsca decyduje również otoczenie hydrograficzne i przyrodnicze, bogactwo występujących

Nabrzeże cumownicze w Malborku

Przystań Park Północny w Malborku

na terenie Żuław ekosystemów i wysoka bioróżnorodność wynikająca m.in. ze szczególnego klimatu.

Walory przyrodnicze uzupełniają atrakcje historyczne i obiekty kultury materialnej, m.in. zamki gotyckie czy holenderskie domy

podcieniowe, a także zabytki hydrotechniczne, w tym mosty zwodzone i śluzy.

Wygodne przystanie

Na przyjęcie turystów czeka tu również kilkaset miejsc do cumowania jednostek pływających,

nowoczesna infrastruktura turystyczna i rekreacyjna, zaplecza socjalne, parkingi, wygodne keje z dostępem do wody i elektryczności oraz inne najnowsze rozwiązania techniczne zapewniające cumowanie w komfortowych warunkach.

Są to między innymi porty i przystanie w: Elblągu, Krynicy Morskiej, Tolkmicku, Białej Górze, Braniewie, Nowej Pasłęce, Kątach Rybackich, Rybinie, Osłonce, Błotniku i Malborku. System przystani Pętli Żuławskiej uzupełniają cztery pomosty

Rybina

Sieć szlaków wodnych, nowa infrastruktura dla wodniaków, ogromny potencjał przyrodniczy i krajobrazowy oraz wspaniałe obiekty dziedzictwa kulturowego, to główne atuty przyciągające turystów na jedyny w swoim rodzaju i unikatowy pod wieloma względami obszar Deltę Wisły i Zalewu Wiślanego.

303 kilometry rzygody

Przystań żeglarska w Błotniku

Śluza Gdańska Głowa

cumownicze w Tczewie i Drewnicy. Udogodnieniem dla żeglarzy są też oddane do użytku w ostatnich latach dwa mosty zwodzone: w Gdańsku-Przegalinie i w Nowej Pasłęce oraz zelektryfikowana śluza Gdańska Głowa.

Pętla się rozwija

Wszystkie obiekty powstały w ramach projektu „Pętla Żuławska – rozwój turystyki wodnej. Etap I”, realizowanego od roku 2010, w którym uczestniczyło kilkunastu partnerów z obszaru województw pomorskiego i warmińsko-

-mazurskiego oraz województwo pomorskie w charakterze inicjatora i lidera. Wartość projektu wyniosła prawie 85 mln zł, w tym dofinansowanie prawie 50 mln zł.

Do roku 2021 w ramach programu „Rozwój oferty turystyki wodnej na Pętli Żu-

ławskiej i Zatoce Gdańskiej” przewiduje się budowę i rozbudowę kolejnych portów, przystani żeglarskich oraz pomostów cumowniczych i wysokiej jakości oraz bezpiecznej infrastruktury turystycznej w kilkunastu miejscowościach Dłty Wisły i Zalewu

Wiślanego oraz dodatkowo Zatoki Gdańskiej. Ważnym aspektem przedsięwzięcia będzie poprawa warunków nawigacyjnych likwidujących bariery dla żeglugi, tj. przebudowa mostów stałych na zwodzone oraz oznakowanie szlaków wodnych.

Lasek Luizy i Muzeu 16 miejsc, o których n

Aleksandra Mokwa-Katuga

Województwo pomorskie kojarzy się nam przede wszystkim z piaszczystymi plażami, trójmiejskimi zabytkami, a także naturalnym pięknem Kaszub. Jednak ten zakątek kraju skrywa w sobie znacznie więcej.

CMENTARZ LEŚNIKÓW

Czy wiecie, że w rezerwacie „Bukowa Góra” nad jeziorem Pyszne znajduje się ewangelicki Cmentarz Leśników? Tradycja chowania w tym miejscu ludzi lasu powstała w związku z samobójczą śmiercią nadleśniczego Otto Heinricha Smaliana. Na cmentarzu znajduje się 31 grobów leśników i pracowników nieistniejącego już nadleśnictwa Sierżno oraz ich rodzin pochowanych między 1874 a 1939 rokiem. W pobliżu cmentarza spotkać można także kurhany z epoki kultury łużyckiej, a przez sam cmentarz przebiega ścieżka przyrodniczo-historyczna „Szlakiem Otto-Smaliana”.

CHATA KASZUBSKA

Interesuje Was sztuka regionalna? Bez wątpienia powinniście odwiedzić Chatę Kaszubską w Brusach-Jagliach, gdzie mieszkał oraz pracował przez lata znakomity kaszubski twórca Józef Chełmowski. Dziś w chacie znajduje się muzeum, w którym obejrzeć można nie tylko prace artysty, ale także dawne przedmioty codziennego użytku i zabytki techniki użytkowej. W ogrodzie koło domu ustawiona jest kolekcja ciekawych uli oraz rzeźby artysty.

LASEK LUIZY

Marzycie o tym, żeby pospacerować w parku angielskim? Powinniście wybrać

się do Człuchowa, gdzie znajduje się park „Lasek Luizy” – nazwany na cześć pruskiej królowej, która w 1807 roku przebywała w Człuchowie. W parku założonym około 1800 roku rosną między innymi leciwe dęby i buki. W ustawionych altanach można znaleźć cień, a upływający czas sprawdzić na zegarze słonecznym. Po spacerze warto odwiedzić pobliskie Muzeum Regionalne i Zamek w Człuchowie.

KOŚCIÓŁ NAD MOTŁAWĄ

Wiedzieliście, że dawniej na niedzielne nabożeństwa przychodziło się łodzią? Tak robili w XIX wieku wierni kościoła pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny we Wróblewie. Choć dziś bliskość rzeki nie ma już zastosowania praktycznego, to bez wątpienia dodaje uroku okolicy, w której znajduje się bogaty historycznie kościół.

MUZEUM CERAMIKI KASZUBSKIEJ

Chcielibyście zobaczyć jak wyrabia się ręcznie ceramikę? Może marzycie, żeby spróbować zrobić to własnoręcznie? Jeśli tak, powinniście przyjechać do Muzeum Ceramiki Kaszubskiej w Chmielnie. Jest to zakład rodziny Neclów, którzy od dziewięciu pokoleń z sercem kontynuują rodzinną tradycję, a wyroby zdobią niepowtarzalnymi wzorami.

MUZEUM GOSPODARSTWA WIEJSKIEGO

Zastanawiacie się, jak żyło się kiedyś, bez znanych nam sprzętów pomocnych w życiu? Z jakich urządzeń korzystali kiedyś ludzie? Odpowiedzi na te pytania znajdziecie w Muzeum Gospodarstwa Wiejskiego w Lipuszu, które mieści się w budynku dawnego kościoła. Wśród eksponatów zobaczyć można zarówno dawne sprzęty domowe, gospodarcze, jak i te używane do prac w polu.

MUZEUM WYRZUTNI RAKIET

Wiedzieliście, że podczas II wojny światowej w Rąbce znajdował się poligon doświadczalny, gdzie testowano rakiety przeciwlotnicze i balistyczne? Dziś można bezpiecznie poligon odwiedzić, ponieważ w jego miejscu znajduje się Muzeum Wyrzutni Rakiet, gdzie można zobaczyć między innymi pozostałości zabudowań z czasu wojny, lej wyrzutni, fundamenty stacji radiolokacyjnych oraz oczywiście różne rodzaje rakiet.

BUDYNEK WODOWSKAZU

Zastanawialiście się, jak załogi statków robią pomiar głębokości wody? Służą do tego wodowskazy, a jeden z nich przyciąga szczególną uwagę swoim pięknym,

Muzeum Wyrzutni Rakiet.

Muzeum Diecezjalne z Biblią Gutenberga.

Chata kaszubska.

Muzeum Zalewu Wiślanego.

W Wyrzutni Rakiet. Wigdy nie słyszeliście

Grotty Mechowskie.

zielonym kolorem. Mowa o drewnianym budynku wodowskazu umiejscowionym na wale w Korzeniewie. Mimo że budynek nie pełni już swojej dawnej funkcji, wciąż jest atrakcyjnym dla oka oraz oryginalnym obiektem.

CMENTARZ MENONICKI

Słyszeliście o tym, że w 1820 roku we wsi Stogi Malborskie aż 202 mieszkańców z 301 było wyznania menonickiego? Dziś znajduje się tu prawdopodobnie największy oraz jeden z najpiękniejszych cmentarzy menonickich w Polsce. Inskrypcje na płytach nagrobnych są źródłem wielu informacji o życiu, miejscu zamieszkania i rodzinie zmarłych. Dużą wagę przykładano także do zdobień oraz cytatów.

MUZEUM ZALEWU WIŚLANEGO

Wiedzieliście, jak ważnym oraz powszechnym zajęciem było dawniej rybactwo oraz czym jest skutnictwo? W Muzeum Zalewu Wiślnego, które mieści się w budynku dawnego gmachu skutniczego, można poznać historię obu powiązanych ze sobą zawodów. Wśród ekspozycji można zobaczyć w pełni wyposażony warsztat skutniczy, narzędzia rybackie czy nawet całe łodzie. Można również wypróbować zdolności manualne

i nauczyć się wiązania węzłów marynarskich.

GROTY MECHOWSKIE

Lubicie podziemne wędrówki? Z pewnością spodobać Wam się grotty znajdujące się na skraju wsi Mechowo. Wejścia do jaskiń z piaskowca położone są poniżej poziomu okolicznych terenów. Grotty, których strop podtrzymywany jest przez kolumny z piaskowca, zostały wyłobione przez wodę. Jest to niezwykle pomnik przyrody, ponieważ na terenach nizinnych nie są spotykane tego typu obiekty geologiczne.

MUZEUM WSI SŁOWIŃSKIEJ

Chcielibyście zobaczyć, jak wyglądała dawna wieś słowińska? W Muzeum Wsi Słowińskiej w Klukach możecie pospacerować i zobaczyć zrekonstruowany układ dawnej wsi. Na powierzchni 5 ha rozmieszczono budynki o typowej konstrukcji szachulcowej, wśród których znajdują się zagrody, budynki gospodarcze i inwentarskie. W muzeum organizowane są także wydarzenia plenerowe, jak choćby znane z kopania torfu Czarne Wesele.

MUZEUM DIECEZJALNE Z BIBLIĄ GUTENBERGA

Słyszeliście, że w Pelplinie znajduje się jedyny w Polsce, wydrukowany

w XV wieku w Moguncji egzemplarz Biblii Gutenberga? Wśród imponujących zbiorów średniowiecznych przedmiotów Muzeum Diecezjalne w Pelplinie ma jeden z 48 zachowanych do dziś egzemplarzy starodruku. Warto zapoznać się z bogatą historią pelplińskiego egzemplarza Biblii Gutenberga, ponieważ okrażył niemalże cały świat, nim powrócił bezpiecznie do Pelplina.

ARBORETUM

Interesuje Was botanika, a może po prostu lubicie spacerować na łonie przyrody? Niezwykle ciekawym miejscem jest Arboretum w Wirtach, gdzie w XIX wieku zaczęto prowadzić doświadczalne nasadzenia drzew z innych regionów świata. Jako pierwsze zasadzono drzewa amerykańskie i japońskie. W kolejnych latach ogród wzbogacano o następne powierzchnie z egzotycznym zadrzewieniem oraz założono alpinarium. Dziś ogród składa się z 39 powierzchni, a jego najstarsza część pochodzi z 1882 roku.

ZESPÓŁ ŚLŹ

Wiedzieliście, że ludzie od wieków wykorzystywali siłę wody? Jedną z najpowszechniejszych od zawsze metod wykorzystania nurtu wody jest komunikacja. Żegluga śródlądowa

usprawniło powstanie zespołu śluz, które można dziś zobaczyć w Białej Górze. Miejsce jest szczególnie atrakcyjne, ponieważ ze szczytu obiektu można obserwować przepiękną panoramę Doliny Wisły. Warto również odwiedzić pobliski rezerwat folklorystyczny „Biała Góra” z roślinnością stepową.

KALWARIA WEJHEROWSKA

Słyszeliście o „kaszubskiej Jerozolimie”? Tak nazywana jest Kalwaria Wejherowska, czyli zespół 26 barokowych kaplic, którą ufundował założyciel Wejherowa – Jakub Wejher. Kaplice usytuowane są na wzgórzach, których nazewnictwo zaczerpnięto z Biblii: Góra Oliwna, Góra Syjon i Golgota. Ciekawostką jest, że odległości między kapliczkami odpowiadają faktycznym odległościom stacji Drogi Krzyżowej Chrystusa w Jerozolimie, a pod każdą stacją złożono odrobinę ziemi przywiezionej z Jerozolimy.

Wiedzieliście, że dawniej na niedzielne nabożeństwa przychodziło się łodzią?

TU SIĘ DOBRZE ŻYJE

Zostaliśmy za to docenieni...

1 miejsce
Najwyższy odsetek **zadowolonych mieszkańców** w Polsce (Diagnoza Społeczna)

2 miejsce
Najwyższe **dodatnie saldo migracji** w Polsce (2006-2016)

3 miejsce
Najbardziej **atrakcyjne miejsce** do relokacji w Polsce

...i otrzymaliśmy certyfikaty

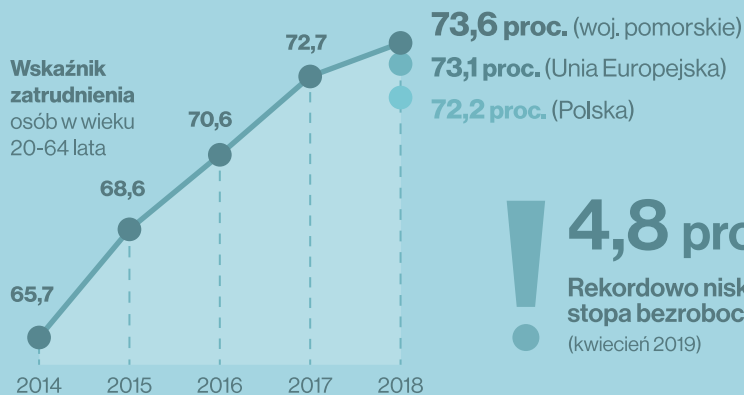

1 miejsce
Ranking Trip Advisor „**Top Destinations on the Rise**”(2017)

4 miejsce
Najefektywniejszy region w Europie według **Instytutu Milkena** (2017)

PRACA I INWESTYCJE

Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata

4,8 proc.

Rekordowo niska stopa bezrobocia (kwiecień 2019)

Największe światowe marki zainwestowały w województwie pomorskim między innymi w gałęziach:

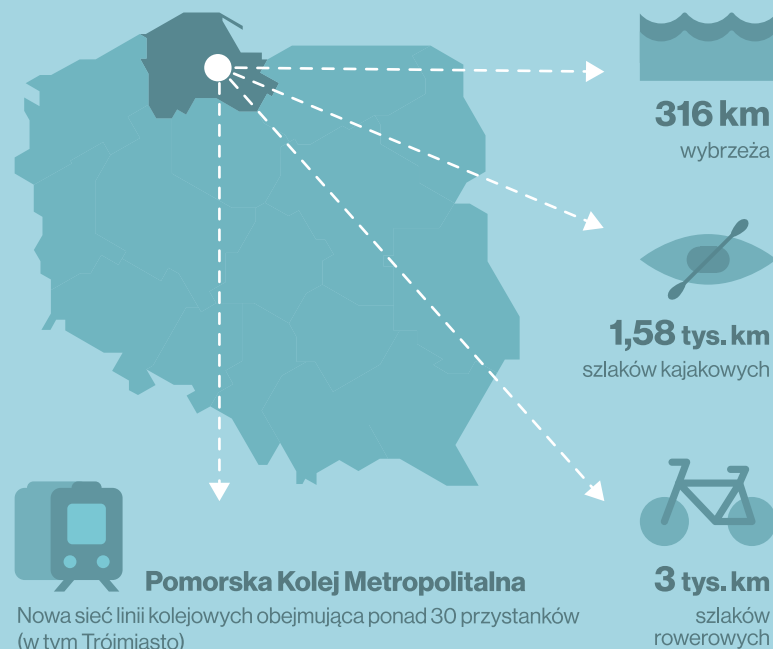
motoryzacyjnych

elektronicznych

morskich

WYDARZENIA / IMPREZY m.in.

Jarmark św. Dominika w Gdańsku

Jedna z największych plenerowych imprez handlowo-kulturalnych w Europie (**6,2 mln turystów**)

Open'er Festival

Festiwal muzyczny organizowany w Gdyni. Jeden z największych i najpopularniejszych w Polsce (**100 tys. uczestników**)

SAMORZĄD
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

PO MOR SKIE

TURYSTYKA

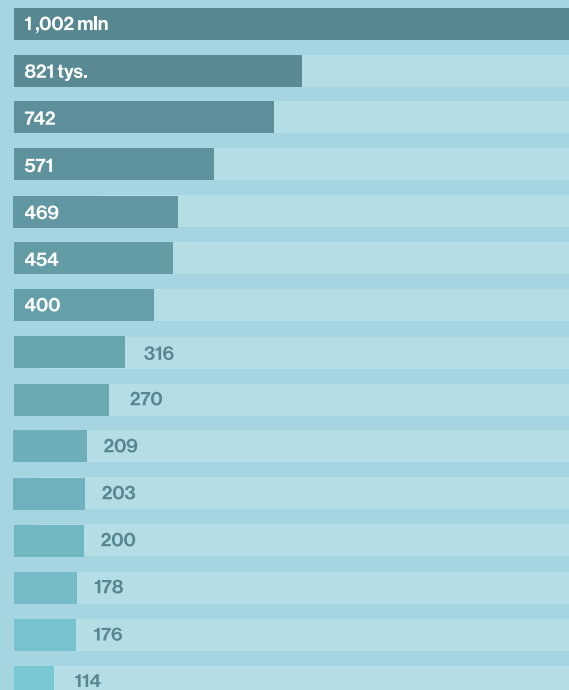
W 2017 1/3
ruchu turystycznego
Polaków skupiła się
w regionie pomorskim

turystyczne top 15
(liczba odwiedzających w 2018)

moło w Sopocie

Europejskie Centrum Solidarności	1,002 mln
Muzeum Zamkowe w Malborku	821 tys.
Muzeum II Wojny Światowej	742
Narodowe Muzeum Morskie	571
Akwarium Gdyńskie	469
Muzeum Gdańska	454
Słowiński Park Narodowy	400
Teatr Muzyczny w Gdyni	316
Centrum Nauki Experyment	270
Polska Filharmonia Bałtycka	209
Muzeum Emigracji w Gdyni	203
Gdański Teatr Szekspirowski	200
Sopoteka	178
Muzeum Stutthof w Sztutowie	176
	114

6 mln wejść (w sumie)

100 lat tradycji kaszubskiej truskawki

Pojezierze Kaszubskie to region,
który sprzyja uprawie wyjątkowo
aromatycznych i słodkich
truskawek

śledź

śledź bałtycki po rybacku
hylinyng opiekany z cebulą – śledź
po kaszubsku

dorsz

paszтет lub klopsiki z pomuchła (z dorsza)
wątroba miętusa lub dorsza po kaszubsku

szczupak

szczupak z Jezior
Raduńskich

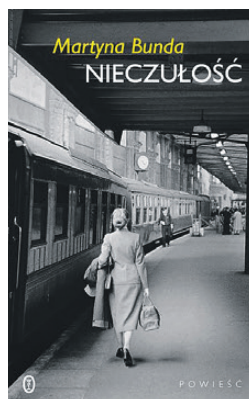
sielawa

sielawa wędzona
(morėnka)

Książki o Pomorzu. Nie tylko na lato

Aleksandra Mokwa-Katuga
Marcin Fuchs
Michał Piotrowski

Nie znamy nikogo, kto nie wdychałby z tęsknoty za spokojnym dniem spędzonym z lekturą w rękę.

Nieważne czy na plaży, w lesie, w parku, czy nad jeziorem. Ważne, by móc bezkarnie wybrać się w podróż w czasie i przestrzeni zapadając się w karty jakiejś wciągającej historii. No dobrze, być może mówimy tu trochę o nas samych, ale wierzymy, że jest nas więcej. Wychodząc naprzeciw naszym czytelnikom, przyjrzelśmy się lekturom z Pomorskiem w tle.

Zdecydowanie należy zacząć od doskonałego debiutu i książki, która już zdążyła zdobyć serca czytelników i krytyków. Mowa tu o „**Nieczułości**” **Martyny Bundy**. Osadzona w Dziewczej Górze na Kaszubach kobieca saga opowiada o skomplikowanej historii Polski na przestrzeni ostatnich dekad, ale przede wszystkim opowiada o kobietach i jest hołdem dla ich niezwyklej solidarności i siły. Kolejna nowość, której akcja dzieje się tym razem w Gdańsku, to napisany z rozmachem kryminał **Piotra Borlika** „**Boska proporcja**”. Od pierwszych stron się dzieje: remontowana palmiarnia w Oliwie staje się scenografią spektakularnego mordu, każdy z bohaterów jest nieoczywisty i nieidealny, a kiedy zaczyna się nam wydawać, że wszystko jest już jasne,

następuje gwałtowny zwrot akcji. Jeśli jeden kryminał na wakacje to za mało, to koniecznie przeczytajcie „**Pochłaniacz**” **Katarzyny Bondy**. Tu współczesne wydarzenia mieszają się z Trójmiastem lat 90., czasami gdy świetnie miała się mafia i kopanie bursztynu... Jeśli wolicie literaturę faktu, choćby zbeletryzowaną, to i tu mamy coś do zaoferowania. „**Galeony wojny**” **Jacka Komudy** zabiorą czytelnika w świat kaprów, galeonów, kaszubskich piratów, a przede wszystkim w czasy Bitwy Oliwskiej. W dwóch tomach udało się autorowi zmieścić potężną dawkę historii. Jeśli tyle to za mało, to spod pióra tego samego autora wyszła także „**Krzyżacka zawierucha**”, książka opowiadająca o Biwie pod Chojnicami w 1454 roku. Jeśli zaś ktoś zakochał się w filmowym

„**Kamerdynerze**”, spokojnie może sięgnąć po książkę (autorzy: Mirosław Piepka, Michał Pruski, Marek Klat, Paweł Paliński) pod tym samym tytułem. Zakazana miłość na tle dziejów Polaków, Kaszubów i Niemców na przestrzeni pięciu dekad i dramat w postaci mordu w Piaśnicy. Tę pozycję powinien przeczytać każdy Pomorzanin. Natomiast z książką „**Latawiec z betonu**” **Moniki Milewskiej** powinien przeczytać każdy przymorzanin, a na pewno powinni przeczytać ją miłośnicy architektury współczesnej. Kto nie chciałby poznać mieszkańców 16-klatkowego falowca?

Pomyśleliśmy też o młodszych fanach spędzających czas z nosem w książce, sięgając wspomnieniami do naszych ulubionych. „**Wielkie zasługi**” **Joanny Chmielewskiej** to kryminał dotyczący się

na Mierzei Wiślanej. Ukryte skarby, pilna potrzeba obrony mrówek przed dzikami i pies Chaber, przyjaciel głównych bohaterów – mało kto jest w stanie się oderwać od tej lektury. Książki **Zbigniewa Nienackiego** „**Pan Samochodzik i templariusze**” pewnie przedstawiać nie musimy, ale warto o niej przypomnieć, bo to książka, która ma już swoje lata. Choć namiotu na podzamczu w Malborku już raczej nikt nie rozbija, to warto chyba wyobrazić sobie poszukiwanie skarbów w tym miejscu. Na koniec kolejna sędziwa, ale obowiązkowa pozycja dla młodych: „**Podróż za jeden uśmiech**” **Adama Bahdaja**. Choć Poldek i Duduś starają się dotrzeć do zachodniopomorskiego, to część ich autostopowej podróży wiedzie i przez nasz region... A gdyby rzucić to wszystko i złapać stopa?

W

A

K

A

C

Y

J

N

Y

WODNIK

Od słowa „Wodnik” do słowa „wodniak” droga jest bardzo krótka, dlatego koniecznie w te wakacje wybierz się na łódkę. Choćbyś miał przepłynąć jachtem tylko z mariny w Sopocie do mariny w Gdańsku. Nic tak nie orzeźwia, jak morska bryza!

RYBY

W gronie bliskich uchodzisz za eksperta w dziedzinie kulinariów, nic więc dziwnego, że za cel letniego wyjazdu wybierzesz nadmorską miejscowość, w której od razu zaczniesz szukać dobrej restauracji rybnej, najlepiej położonej blisko portu i w klimacie, który wróży świeżość i niezapomniane wrażenie dla podniebienia. Smacznego!

BARAN

Jak każdy Baran spokój czujesz wtedy, gdy widzisz rozciągnięte przed Tobą bezkresne łąki i pola. Nic więc dziwnego, że doskonale odnajdujesz się na Żuławach czy Kociewiu, gdzie zielony krajobraz zachęca do nieśpiesznych wędrówek od zabytku do zabytku.

BYK

Silny Byk nie uznaje kompromisów. Każda podróż to dla niego okazja, by wziąć byka za rogi zmierzyć się z jakąś przygodą. Niestraszne są mu długie wędrówki i wyzwania, dlatego na wakacje wybierz któryś z pomorskich szlaków turystycznych. Może zainteresuje Cię wędrówka szlakiem morskich latarni albo zamków gotyckich?

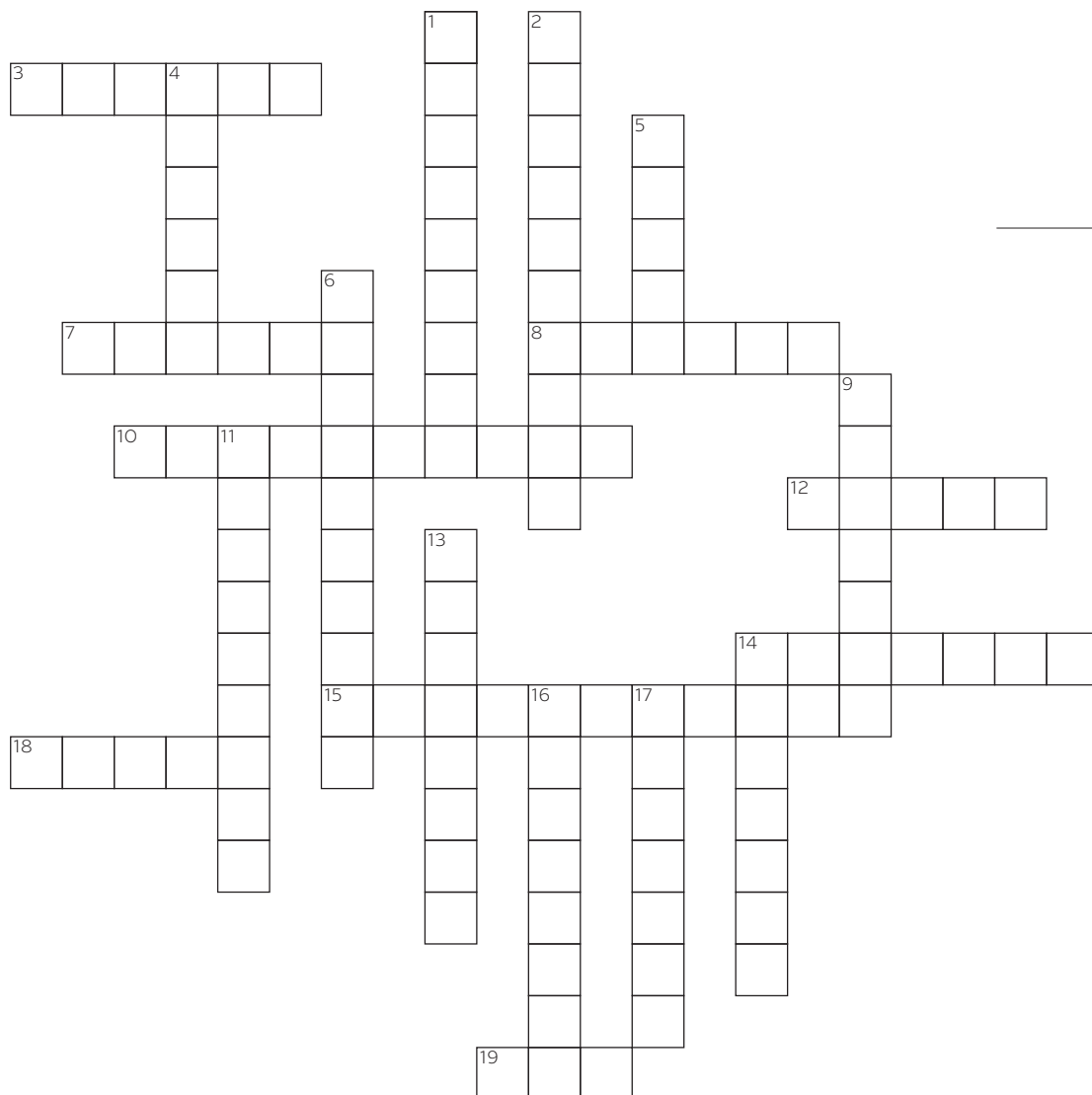
BLIŹNIĘTA

Znane ze swej dwoistej natury Bliźnięta szybko się nudzą i trudno im podjąć decyzję. I dlatego najlepszym rozwiązaniem będzie dla Ciebie jazda pomorskimi szlakami rowerowymi. Samemu czy w tandemie – nieważne. Ważne, że krajobraz będzie się wciąż zmieniał, przygoda będzie gonić przygodę, a Ty będziesz czuć wolność!

RAK

To, co najlepiej przyciąga Raka, to czysta woda. Najlepiej jeszcze, gdyby była to czysta woda w pobliżu mało uczęszczanego lasu. Skorzystaj więc Raku z możliwości, jakie dają Ci pomorskie szlaki kajakowe. Spływ Brdą czy Wdą albo inną z czterdziestu możliwych tras to gwarancja dobrego wypoczynku.

KRZYŻÓWKA POMORSKA

POZIOMO:

3. Danuta, znana aktorka, Kaszubka
7. Inaczej bursztyn
8. Organ, który tworzy uchwały w województwie
10. Kraj lub potoczna nazwa centralnej części Pojezierza Kaszubskiego
12. Ryba, którą i opieczesz i zawiniesz w koreczek
14. Miasto związane z pewnym zakonem
15. Najbardziej znany, kaszubski owoc
18. ... polskie – malowidło na suficie jednego z budynków Urzędu Marszałkowskiego
19. Miasto z fokarium

PIONOWO:

1. Słynie z niej Łubiana
2. Bory, które ucierpiały w nawałnicy w 2017 roku
4. Władca mórz
5. Pomorska ... Metropolitalna
6. Największa aglomeracja Pomorza
9. W nim potężny zamek krzyżacki
11. Słynie z przepięknej drogi krzyżowej
13. Stolica najbardziej wysuniętego na południe powiatu pomorskiego
14. Mają żółto-czarną flagę i własny język
16. Kraina ze stolicą w Starogardzie Gdańskim
17. Wiele jego obrazów znajdziesz w Słupsku

H O R O S K O P

LEW

Królewskie zwierzę horoskopu zasługuje na królewski wyjazd. Zapraszamy do stolicy Pomorskiego – Gdańska. Tu lwy wychylają się nie tylko z herbu miasta. Koniecznie odwiedź lwiarnię w oliwskim zoo, a potem odpocznij na grzbiecie jednego z lwów przy fontannie Czterech Kwartałów. A może uda Ci się znaleźć wszystkie architektoniczne detale z grzywą w Gdańsku?

PANNA

Panny słyną z uporządkowania i wrodzonej elegancji. Mamy więc dla Panien doskonałą propozycję: Szlak Dworów i Pałaców Kaszub Północnych. Dostojne wnętrza i zadbane ogrody ukoją i naładują pozytywną energią na cały rok.

WAGA

Rozważne Wagi potrzebują przestrzeni i ciszy, aby móc poukładać myśli. Wszystko to oferują Kaszuby. Nieważne, czy zaszyciesz się w lasach, czy będziesz bujać się łódką lub kajakiem po wodzie – na pewno odnajdziesz spokój. Otoczenie natury z pewnością skłoni Cię także do rozważań nad wagą ekologii i dbałości o środowisko. A tego nigdy nie za wiele!

SKORPION

Doskonale odnajdujesz się tam, gdzie jest ciepło, sucho i dużo piasku. Pomorskie plaże świetnie sprawdzą się jako miejsce na wakacje dla Ciebie i Twoich bliskich. Szczegółnej uwadze polecamy ruchome wydmy w Łebie. Pustynny krajobraz na pewno stanie się dla Ciebie, Skorpionie, inspiracją.

STRZELEC

Strzelcu, pakuj walizki i ruszaj na Szlak Zamków Gotyckich! Militarne klimaty z dużą ilością historii w tle to Twój żywioł, więc ruszaj do Gniewu, Malborka, Bytowa, Kwidzyna, Sztumu czy Człuchowa. Będziesz zadowolony i wrócisz do domu z głową pełną wspomnień!

KOZIOROŻEC

Żaden koziorożec nie jest tak znany, jak zodiakalny Koziorożec, a wiadomo, że znaki Zodiaku powiązane są z gwiazdozbiorami. Dlatego zajrzyj Koziorożcu pod „Niebo polskie” przy Augustyńskiego 1 w Gdańsku. Darmowa lekcja astronomii i historii zawsze w cenie! My dokładamy gwarancję niesamowitych wrażeń!

Wróżka Aleksandra Mokwa-Kaługa

bi z całëgò swiata ją sã w Chònicach

atos 21 Swiatowi
Zjôzd Kaszëbów
bãdze w Chònicach.
Jak wiedno o
Kaszëbów bãdze można
przejãchac Transcassubia,
to je szpecjalnã banã, chter-
nô ô gôdz. 10.20 do pôlnia
przejãdze do Chòniców. Na
zôrganizowóny ôstónie
Kaszëbsczi jarmark. Wst-
rzôd wëstówców pótkac
bãdze można: lëdowich
ùtwórców, warkówników,
artistów, wërobników
Krzëcëla, gðze ô gôdz.

Jacë atrakcje bãdã latos?

11.15 do pôlnia ôdbãdze sã
msza.
Pô ùrocëstim ôtem-
kniacu zjôzdu ô godzenie
bãdze mógł ôszmakac szpe-
Kaszëbsczegò balu kôzdi
gôspsòdiniów. Ob czas
biãtchi z karnów wëjészich
gôspsòdiniów. Ob czas
kaszëbsczegò balu kôzdi
a nôlepszi kartownicë
wëznã ùdzël w miònkach
w baszka. Dłò nômhòdszich
zrëchtowónô ôstónie zona
jigrow a zabòwów.

Wôżnym dzëla zjôzdu
bãdã koncërtë kaszëbszczich
karnów. Latos na binie
wëstãpiã m.jin.: Karno
ôbëndowich produktów ë

Spiewë a Tunca „Bławatki”
z Chòniców, Karno Spiewë
a Tunca „Kaszëbë” z Kòrsëna,
„Krzëbanë” z Brusów, karno
Wãdzëbòczi Brusë, a tãz
szantowë karno Wëcyg na
wale. Gwiôzdzã rozegrãje
bãdze karno Bibliëczki.

Na wdór zjednoczeniò

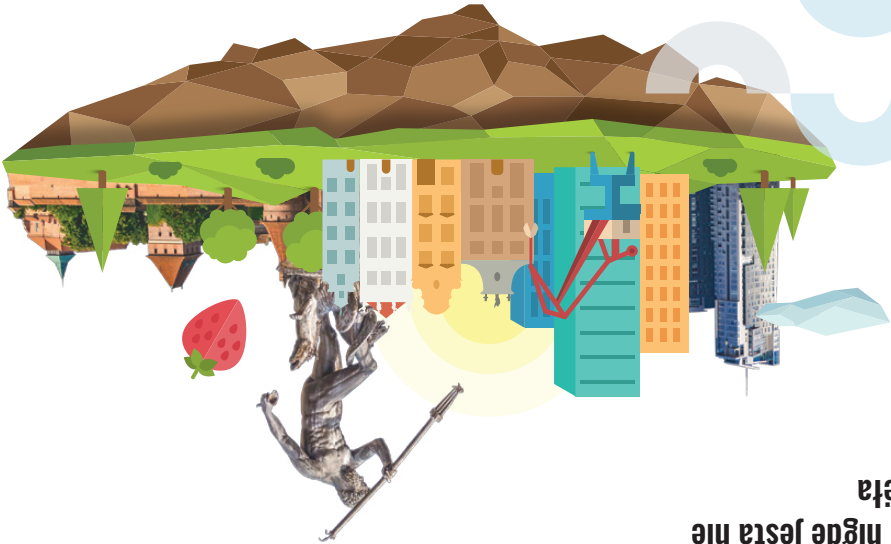
Spiewë a Tunca „Bławatki”
z Chòniców, Karno Spiewë
a Tunca „Kaszëbë” z Kòrsëna,
„Krzëbanë” z Brusów, karno
Wãdzëbòczi Brusë, a tãz
szantowë karno Wëcyg na
wale. Gwiôzdzã rozegrãje
bãdze karno Bibliëczki.
nie, Brusach, Gduńskù,
Bëtowie, Puckù, Lãbòrgù,
Sopotach, Wiòldzi Wsë,
Prusczu Gduńsczim, Rëdze,
Wdzëdzach, Rëmi ë Lëzenie.

4
Tu zaczynają
sã Kaszëbë.
„Më zdajemy
za naszima
gòscama”

6
Wkót Żetawów,
to je 303
kilometre
milicznego
żeglowanio

8
Lask Luize ë Mùzeum
Wërzutniów Rakietów.
16 mòłów, ò chtërných
wa nigdë jesta nie
czëta

10
Lëczbë nie tżą.
Pòmòrzë je nòlëpszë

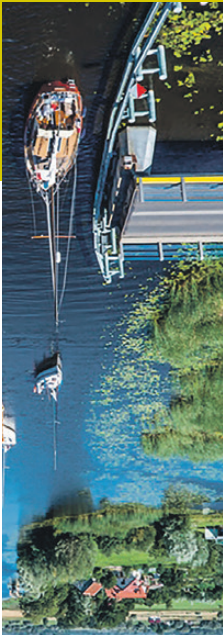

12
Feriowi hòroskòp.
Nót je wżëc gò do se
Kszëczi ò Pòmòrzim.
Nie blòs na latné ferie

Mòrcën Szëmny
Dolamczënk:
Nataliò Kłopotk-Głowczewskò

Kaszë
pòtika

Na Zjòzdze Kaszëbów
bądze mòżno ùczëc
kaszëbską mùzykã,
òszmakac szpecjatów
òbëhdowi kùchnie,
a nòlëpszì kartownicë
weznà ùdzël
w miònkach w baszka.
To je nòwikszo
takò rozegracjò na
Pòmòrzim. Ona bądze
òb sobòtã, 6 lëpінca
2019 r. w Chòńicach.

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO
ul. Okopowa 21/27, 80-310 Gdańsk

MARSZAŁEK WOJEWÓDZTWA
POMORSKIEGO
Mieczysław Struk
tel. 58 32 68-500,
e-mail: marszałek@pomorskie.eu
ZARZĄD WOJEWÓDZTWA
POMORSKIEGO
Wiesław Byczkowski
tel. 58 32 68 520
e-mail: w.byczkowski@pomorskie.eu
Ryszard Świński
tel. 58 32 68 516
e-mail: r.swinski@pomorskie.eu
Agnieszka Kapala-Sokalska
tel. 58 32 68 508
e-mail: a.kapala-sokalska@pomorskie.eu
Józef Samowski
tel. 58 32 68 504
e-mail: j.samowski@pomorskie.eu

SEJMİK WOJEWÓDZTWA
POMORSKIEGO
Przewodniczący: Jan Kleinsmidt
tel. 58 32 68 736
e-mail: sejmik@pomorskie.eu
SKARBNIK WOJEWÓDZTWA
POMORSKIEGO
Henryk Halman
tel. 58 32 68 576
e-mail: h.halman@pomorskie.eu
SEKRETARZ WOJEWÓDZTWA
POMORSKIEGO
Stanisław Kasowski
tel. 58 32 68 512
e-mail: dgu@pomorskie.eu

REDAKCJA Biuro Prasowe UMWP:
Marek Sterlingow
redaktor naczelny
m.sterlingow@pomorskie.eu
Michał Piotrowski
rzecznik prasowy UMWP
m.piotrowski@pomorskie.eu
Katarzyna Piotrowska
szefowa redakcji serwisu
www.pomorskie.eu
Krzysztof Kanclerz
dyrektor Kanclerzki Marszałka
województwa Pomorskiego
m.szczupaczynski@pomorskie.eu

magazyn
EXTRA
pomorskie

Wersja elektroniczna magazynu
dostępna na stronie internetowej:
www.pomorskie.eu
Artykuły można powielić
i dostarczać innym zainteresowanym
organizacjom z podaniem źródła.
Redakcja zastrzega sobie prawo
skracania i adiusacji tekstów
oraz zmiany ich tytułów.
tel. 58 32 68 536, 58 32 68 539
e-mail: redakcja@pomorskie.eu
Krzysztof Ignatowicz IGNI DESIGN
oprawa graficzna
ignidesign@gmail.com

LATNÉ FERIE PÔ KASZĘBSKU

magazyn EXTRA
pomorskie
BEZPŁATNE PISMO O SAMORZĄDOWE

Leptińc
2019

